

ביטוח ילדים

קצבת ילדים

קצבת ילדים משולמת בכל חודש לכל המשפחות עם ילדים בישראל, ומטרתה לסייע בהוצאות הגידול של הילדים. מאז נחקק חוק ביטוח ילדים ב-1959 כתשלום קבוע למשפחות מרובות ילדים, הוא תוקן פעמים רבות כדי להתאים את תנאי הזכאות לקצבאות ואת סכומיהן לתמורות במדיניות הפיסקלית בארץ¹.

במאי 2015, בעקבות הסכמים קואליציוניים, הוחלט להגדיל את קצבאות הילדים (לאחר שהופחתו באוגוסט 2013) ובמקביל להנהיג תוכנית **חיסכון לכל ילד**: חיסכון לטווח ארוך לילדים כחלק משינוי מבנה הקצבה, כך שהעלות הכוללת תגיע לגובה החיסכון שהושג באוגוסט 2013. סכומי הקצבה, הצמודים למדד המחירים לצרכן², לא השתנו ממאי 2015 עד סוף 2018, משום שהמדד לא עלה בשנים אלה (לוח 1). ב-2019 עלה המדד ב-0.3% ולכן השינויים בקצבה לפי מספר הילדים קטנים.

לוח 1: סכום הקצבה לילד לפי מקום הילד במשפחה (ש"ח).
2019-2013

מקום הילד במשפחה	מאוגוסט 2013		מינואר 2018		מינואר 2019	
	ילד חדש	ילד ותיק	ילד חדש	ילד ותיק	ילד חדש	ילד ותיק
ראשון	140	140	150	150	152	150
שני	140	140	189	189	191	191
שלישי	140	172	189	189	191	191
רביעי	140	336	189	336	191	340
חמישי ויותר	140	354	150	354	152	359

המשפחות המקבלות קצבת ילדים

מספר המשפחות ששולמו להן קצבאות ילדים הגיע ב-2019 ל-1.204 מיליון בממוצע לחודש – גידול של 1.5% לעומת 2018 (לוח 2), ומספר הילדים שבהן (עד גיל 18) הגיע ל-2.93 מיליון בממוצע לחודש – גידול של 1.7% (לוח 3). מספר המשפחות שקיבלו קצבה בעבור ילד אחד גדל

1 סקירת השינויים מצוינת בדוחות השנתיים (סקירה שנתית) של המוסד.
2 מדד נובמבר בשנה החולפת בהשוואה למדד נובמבר בשנה שקדמה לו.

ב-1.0% והגיע לכ-361 אלף, ובעבור שני ילדים ושלושה ילדים גדל בשיעורים של 1.6% ו-2.0% בהתאמה. התפלגות המשפחות לפי מספר הילדים במשפחה נותרה ללא שינוי ניכר מ-2014: משפחות עם 1-2 ילדים מהוות כ-60% מסך המשפחות, ומשפחות עם ארבעה ילדים ויותר – כ-14% מסך המשפחות.

**לוח 2: משפחות המקבלות קצבת ילדים
לפי מספר הילדים במשפחה (ממוצע לחודש), 2015-2019**

שנה	סך כל המשפחות	מספר הילדים במשפחה					
		1	2	3	4	5	+6
מספרים (אלפים)							
2015	1,128.3	345.6	346.9	240.3	101.9	44.9	48.7
2016	1,148.5	350.1	353.2	246.1	104.1	45.5	49.7
2017	1,166.9	354.1	359.6	251.0	105.5	46.2	50.5
2018	1,186.1	357.3	366.8	256.0	107.5	46.9	51.8
2019	1,204.4	360.8	372.7	261.0	109.0	48.0	52.8
אחוזים							
2015	100	30.6	30.7	21.3	9.0	4.0	4.3
2016	100	30.5	30.7	21.4	9.1	4.0	4.3
2017	100	30.3	30.8	21.5	9.0	4.0	4.3
2018	100	30.1	30.9	21.6	9.1	4.0	4.4
2019	100	30.0	30.9	21.7	9.0	4.0	4.4

הילדים

בעקבות הפחתת קצבאות הילדים בשנים 2003-2004 הוגדרה קבוצה של **ילדים חדשים** – ילידי יוני 2003 ואילך. ילדים אלה קיבלו עד יוני 2009 קצבה השווה לקצבת שני הילדים הראשונים, ללא קשר למקומם במשפחה³. מאוגוסט 2013 עד סוף אפריל 2015 חזרה קצבתם של ילדים אלה להיות אחידה, וממאי 2015 שוב השתנתה לפי מקום הילד במשפחה.

בדומה ל-2018, גם ב-2019 כ-30% (כ-886 אלף) מסך הילדים היו ילדים שלישיים ואילך. המספר הכולל של "הילדים החדשים" הגיע ב-2019 לכ-2.7 מיליון, שהם כ-91% מכלל הילדים שבגינם שולמה קצבה. כצפוי, שיעור זה הולך וגדל (במקביל לירידה במספר הילדים ה"יוותיקים") במהלך השנים, ובתום שלוש השנים הקרובות הוא אמור לכלול את כל הילדים.

3 144 ש"ח ב-2013/8-2014/1, 120 ש"ח ב-2005/12-2014/2, 148 ש"ח ב-2006 וב-2007, 152 ש"ח ב-2008, 159 ש"ח ב-2009, 165 ש"ח ב-2010, 169 ש"ח ב-2011, 173 ש"ח ב-2012, 140 ש"ח ב-2013/8-2015/5, ו-150 ש"ח ממאי 2015.

ביטוח ילדים

לוח 3: ילדים המקבלים קצבת ילדים, לפי מקומם במשפחה
(ממוצע חודשי), 2015-2019

שנה	סך כל הילדים	מקומו של הילד במשפחה					
		ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	
מספרים (אלפים)							
2015	2,732.9	1,128.3	782.8	435.8	195.5	93.6	96.8
2016	2,785.3	1,148.5	798.4	445.3	199.2	95.2	98.6
2017	2,832.3	1,166.9	812.9	453.2	202.2	96.7	99.6
2018	2,884.4	1,186.1	828.9	462.1	206.1	98.7	102.5
2019	2,934.0	1,204.4	843.5	470.8	209.8	100.8	104.7
אחוזים							
2015	100	41.3	28.6	15.9	7.2	3.4	3.6
2016	100	41.2	28.7	16.0	7.2	3.4	3.5
2017	100	41.2	28.7	16.0	7.1	3.4	3.6
2018	100	41.1	28.7	16.0	7.1	3.4	3.6
2019	100	41.0	28.8	16.0	7.2	3.4	3.6

מענק לימודים

מענק לימודים משולם לפני פתיחת שנת הלימודים בעבור ילדים בני 6-18 במשפחות חד-הוריות (הורים עצמאיים) או במשפחות שבהן ארבעה ילדים או יותר המקבלות אחת מגמלאות הקיום האלה: הבטחת הכנסה, דמי מזונות, קצבת נכות, קצבת אזרח ותיק וקצבת שאירים. גובה המענק 11.6% מהסכום הבסיסי (1,018 ש"ח ב-2019).

ב-2019 קיבלו מענק לימודים כ-121 אלף משפחות, שהן כ-10% מכלל המשפחות עם ילדים בארץ. מרבית המשפחות היו חד-הוריות (85%, כ-103 אלף) והיתר עם ארבעה ילדים או יותר (כ-18 אלף). משפחות אלה היו כ-17% מכלל המשפחות בארץ. במשפחות שקיבלו מענק היו בסך הכל כ-278 אלף ילדים, שהם כ-9% מכלל ילדי ישראל. הסכום הכולל ששולם בעבור המענק – 255 מיליון ש"ח.

בשנים 1992-1998 שולם המענק רק למשפחות חד-הוריות, ומאוגוסט 1998 גם למשפחות עם ארבעה ילדים או יותר המקבלות אחת מגמלאות הקיום כאמור לעיל. עד 2016 שולם המענק בעבור בני 6-14 ומ-2016 הורחבה הזכאות עד גיל 18.

תוספת משפחה

תוספת משפחה משולמת למשפחות עם שלושה ילדים ויותר המקבלות מהמוסד גמלה להבטחת הכנסה או דמי מזונות, בעבור הילדים השלישי והרביעי. התוספת, משולמת מ-2003 ונועדה לפצות על הפגיעה הכפולה בהן, בקצבאות הילדים ובגמלה להבטחת הכנסה, עם קיצוצן בתוכנית הכלכלית של 2003.

סכומי התוספת ב-2019 נותרו כמעט ללא שינוי מאוגוסט 2013: למשפחות עם שלושה ילדים 99 ש"ח ולמשפחות עם ארבעה ילדים 198 ש"ח. בסך הכל קיבלו את התוספת ב-2019 כ-17 אלף משפחות בסכום כולל של כ-31 מיליון ש"ח, רובן (כ-57%) משפחות עם ארבעה ילדים או יותר (לוח 4). מ-2013 שיעור המשפחות עם שלושה ילדים במגמת עלייה קלה, ועם ארבעה ילדים ויותר בירידה קלה.

לוח 4: משפחות המקבלות תוספת משפחה לפי גודל המשפחה (אחוזים), 2015-2019

שנה	סך הכל		עם שלושה ילדים	עם ארבעה ילדים או יותר
	מספרים	אחוזים		
2015	23,412	100	40.2	59.8
2016	20,202	100	41.3	58.7
2017	18,527	100	42.4	57.6
2018	16,844	100	42.5	57.5
2019	15,806	100	42.8	57.2

היקף התשלומים

ב-2019 עלו התשלומים לקצבאות הילדים (לא כולל חיסכון לכל ילד – ראו להלן) ב-1.8% במונחים ריאליים לעומת 2018 בעקבות הגידול במספר הילדים והעלייה בסכום הקצבה לילדים השני עד הרביעי (לוח 5). חלקם של תשלומים אלה הגיע ל-7.0% מכלל תשלומי המוסד – ירידה קלה לעומת 2018 (7.3%).

בסך הכל שולמו ב-2019 כ-6.6 מיליארד ש"ח בעבור קצבאות הילדים (9.1 מיליארד ש"ח בתוספת החיסכון לכל ילד) – עלייה ריאלית של 5% לעומת 2018 (כ-6.4 מיליארד ש"ח). עם עלייה זו הגיע סך התשלומים לקצבאות הילדים בסוף 2019 כמעט לרמתו באוגוסט 2013 – ערב חוק ההתייעלות הכלכלית (תרשים 1).

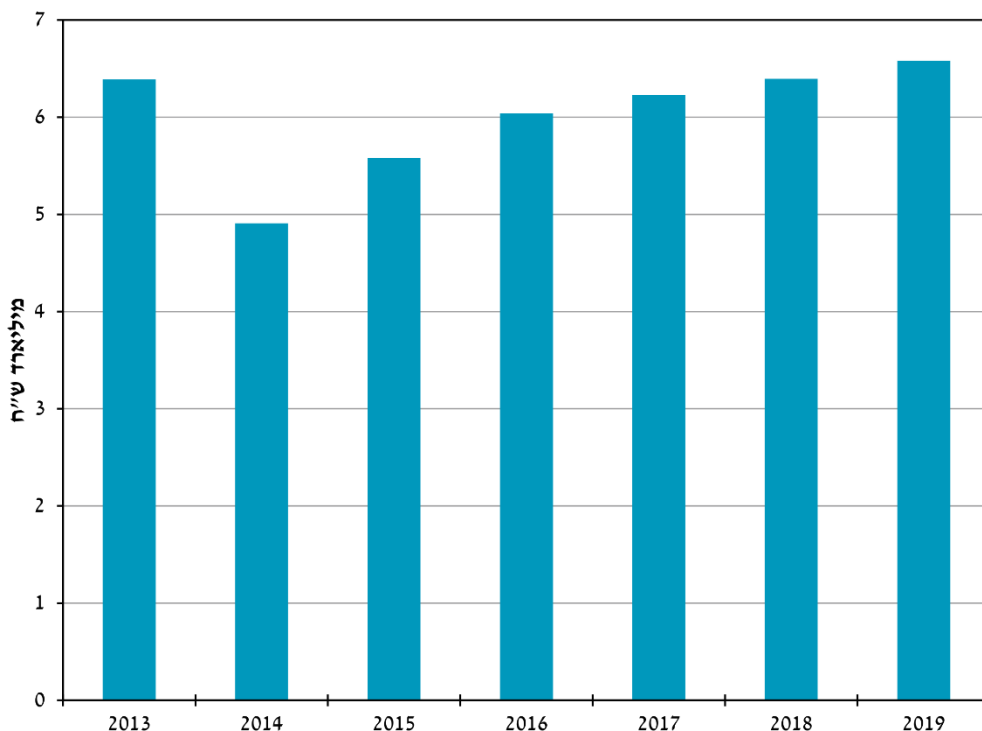
לוח 5: התשלומים לקצבת ילדים ולמענק לימודים (מיליוני ש"ח, מחירים שוטפים וקבועים), 2015-2019

שנה	סכום כולל*		קצבת ילדים		מענק לימודים	
	מחירי שוטפים	מחירי 2019	מחירי שוטפים	מחירי 2019	מחירי שוטפים	מחירי 2019
2015	5,579.6	5,654.7	5,361.0	5,433.1	197.4	200.0
2016	6,040.0	6,154.9	5,770.5	5,880.2	247.5	252.2
*2017	6,226.6	6,329.7	5,187.5	5,273.4	245.9	249.9
*2018	6,394.6	6,448.4	5,169.4	5,212.9	246.9	249.0
*2019	6,581.3	6,581.3	5,308.7	5,308.7	254.1	254.1

* רבות תשלומים מנהליים לגורמי חוץ. לא כולל חיסכון לכל ילד.

ביטוח ילדים

תרשים 1: תשלומים לקצבאות ילדים (ש"ח, מחירי 2019), 2013-2019

חיסכון לטווח ארוך ("חיסכון לכל ילד")

בינואר 2017 הושקה תוכנית חיסכון לכל ילדי ישראל – כהמשך ליוזמת המוסד למענק העצמה לילדים: חיסכון לטווח ארוך, שישמש אותם בהגיעם לגיל 18 או 21 ויסייע להם בתחילת דרכם כבוגרים. במסגרת התוכנית המדינה מפקידה מדי חודש 50 ש"ח (נוסף על קצבת הילדים) בתוכנית חיסכון בבנק או בחשבון נאמנות בקופת גמל⁴. ההורים יכולים להפקיד סכום נוסף של 50 ש"ח, המופחת מקצבת הילדים, ובכך להכפיל את סכום החיסכון. בגיל 18 כאמור הילד מקבל מענק בסך 508 ש"ח (מחירי 2019) ויכול למשוך את כספי החיסכון במלואם או בחלקם באישור הוריו. ילידי 1 בינואר 2017 ואילך יקבלו מענק מפוצל: בגיל 3 255 ש"ח ובגיל המצווה (12 בנות, 13 בנים) 255 ש"ח נוספים. מי שלא משכו כלל מכספי החיסכון בגיל 18, יהיו זכאים בגיל 21 למענק נוסף של 510 ש"ח⁵.

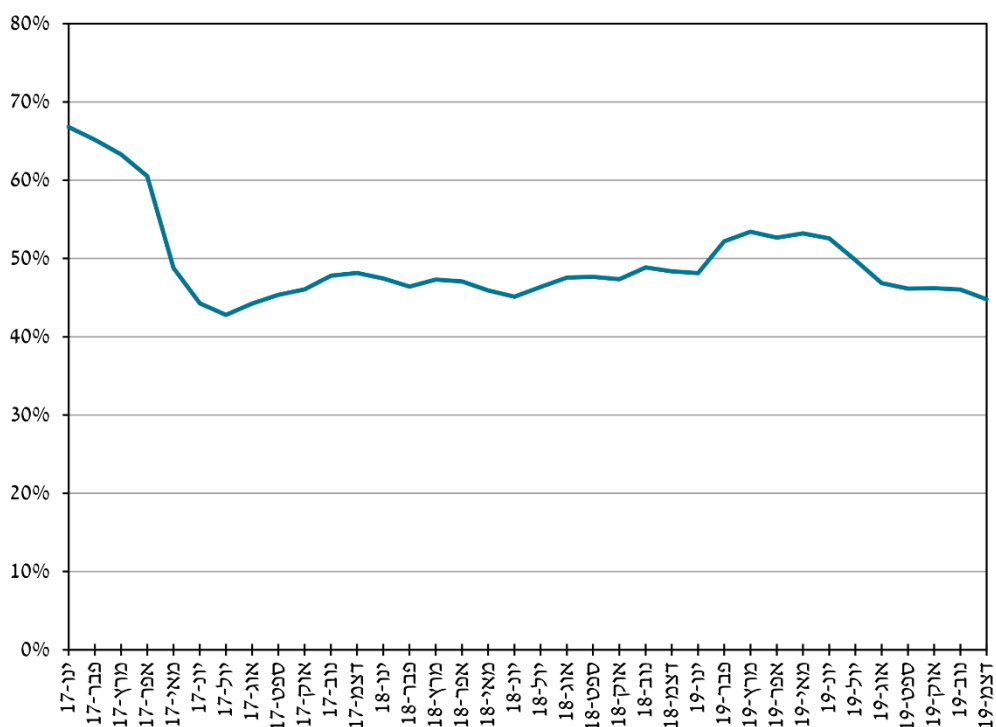
4 ראו גם: https://www.btl.gov.il/Publications/more_publications/Pages/haazama.aspx
 5 בגיל 18 אפשר למשוך חלק מהסכום, אך אז מתבטלת הזכאות למענק. עד גיל 21 ניתן פטור מתשלום דמי הניהול ולאחר מכן אפשר להוסיף ולשמור את הכסף במסלול שנבחר, מול הגוף הפיננסי בלבד.

ההורים (או הילד בגיל 18) יכולים במהלך השנים לנייד את כספי החיסכון בין קופות הגמל שנבחרו או לעבור בין מסלולי ההשקעה באותה קופת גמל. מי שבחרו להפקיד בבנקים יכולים לעבור בין מסלולי חיסכון שונים באותו בנק אך לא בין הבנקים השונים.

הבנקים וקופות הגמל לניהול כספי החיסכון נבחרו ב-2016 לאחר מכרז נבחרו 9 בנקים ו-13 קופות גמל, בפועל נותרו 12 קופות לאחר שאחת ביטלה את השתתפותה. הביטוח הלאומי משלם לבנקים דמי תפעול בסך 6 אג' לכל שורת דיווח, ולקופות הגמל דמי ניהול בשיעור 0.23% בשנה מהכספים הצבורים בהן.

על פי החוק, לחיסכון זכאים ילדים שב-5/2015 טרם מלאו להם 18 שנים. מאחר שהקופות נפתחו רק ב-1/2017, עמד לזכות כל ילד ב-20 החודשים הללו (תקופת ה"רטרו"), סכום כולל של 1,000 ש"ח שהמדינה התחייבה להפקיד בשלוש השנים הבאות, 2017-2019. בפועל התשלומים לקופות ולבנקים ל-5/2015 עד 10/2016 הופקדו בעבור כל הילדים הזכאים. בעבור הילדים שהגיעו לגיל 18 הופקד מלוא הסכום לתקופת הרטרו וכן מענק בסכום של 500 ש"ח. תשלום הרטרו בעבור החודשים הנוותרים, נובמבר ודצמבר 2016, הועבר ביולי 2019.

תרשים 2: חיסכון לטווח ארוך – שיעור הילדים שהוריהם בחרו בעבורם מסלול העקמה, לפי חודש לידת הילד, 01/2017–12/2019

ביטוח ילדים

באוכלוסיית הילדים שתי קבוצות: מי שנולדו לפני ינואר 2017 נפתחה להם תוכנית חיסכון בינואר 2017 ולהוריהם ניתנו שישה חודשים לבחור את המסלול (עד יוני 2017); מי שנולדו מינואר 2017 ולהוריהם ניתנים שישה חודשים מחודש לידת הילד לבחירת מסלול החיסכון.

בדצמבר 2019 היו כ-3.41 מיליון תוכניות חיסכון, כ-3.27 מיליון בהן פעילות וכ-143 אלף הסתיימו (עקב משיכת כספים). לכ-2.3 מיליון ילדים (66%) נבחרה תוכנית חיסכון בידי הוריהם ולשאר – כ-1.1 מיליון (34%) שהוריהם לא בחרו תוכנית, המוסד בחר בעבורם כד⁶: אם הוריו בחרו בנק לאחד מאחיו – נבחר אותו הבנק, ובשאר המקרים נבחרה קופת גמל בסיכון נמוך. 2.4 מיליון מן החסכוניות (70%) מנוהלים בקופת גמל ו-1.0 מיליון (30%) בבנקים. לפחות ממצצית מהילדים (44%, כ-1.5 מיליון) הפקידו ההורים 50 ש"ח נוספים.

מינואר 2017 ועד סוף 2019 הועבר לתוכניות החיסכון סכום כולל של 10.278 מיליארד ש"ח – 7.950 מיליארד ש"ח להפקדה של 50 ש"ח, ו-2.329 מיליארד במסגרת התוספת להפקדת ההורים, המקוזזת מקצבת הילדים (23%). הרווח הכולל בסוף 2019 מההפקדות בבנקים ובקופות הגמל מפתחת התוכנית הסתכם ב-916.3 מיליון ש"ח⁷.

ילדים שנולדו מינואר 2017

שיעור הילדים שהוריהם בחרו בעבורם מסלול השקעה (קופת גמל או בנק) ירד מכ-67% בקרב ילידי המחצית הראשונה של 2017 לכ-45% לילידי המחצית השנייה, עלה מעט לכ-48% לילידי המחצית הראשונה של 2018, והתייצב ברמה של 47% במחצית השנייה של שנה זו (תרשים 2).

ב-2019 שיעור הבחירה עלה לכ-53% בחודשים פברואר-יוני ולאחר מכן חלה ירידה קלה בכל חודש עד כ-45% בדצמבר 2019. שיעור הבחירה בקופת גמל גבוה משיעור הבחירה בבנק, אם כי בשני המסלולים ירדו שיעורי הבחירה של ההורים ועלו בהתאמה שיעורי הבחירה בידי הביטוח הלאומי (תרשים 3). בסך הכל נפתחו לילידי 2019 כ-106 אלף תוכניות חיסכון, בדומה למספר התוכניות שנפתחו לילידי 2018 – כ-107 אלף.

6 עד ינואר 2017 לילדים עד גיל 14 נבחרה קופת גמל אקראית ולבני 15-18 נבחר הבנק שבו מופקדת קצבת הילדים.

7 אתר גמל-נט של משרד האוצר מציג את התשואות של תוכניות החיסכון השונות
<https://gemelnet.cma.gov.il/views/dafmakdim.aspx>

תרשים 3: היסכון לטווח ארוך: שיעור הילדים שנבחר בעבורם מסלול העסקה, לפי מסלול ההשקעה ולפי חודש לידת הילד – בחירת ההורים לעומת בחירת ביטוח לאומי, 01/2017–12/2019

